

רא"פ ב"ר א"ל

ונט"י לכל דבר שיעקר תקנתו מן
הספק כגון מעשר דמאי לא תקנו
עליו זכרה, והקשיו על אביו לשם
הדין פירוקא והרי י"ט שני שיעקר
תקנתו מפני הספק ותקנו עליו כל
הזכרות המלויות בו כמו י"ט ראשון

**ח מאוסה היא העולה שנתגנו בה הרשעים
שנ' כי כל הגויים ערלים. וגדולה היא מילה
שלא נקרא אברהם אבינו שלם עד שמל שנ'
התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני
וביניך וכל המפר בריתי של אברהם אבינו והניח**

המלוה מדבריהם בין שיהיה מן
המורה ומכמים הם שתיקנו את
הזכרה והם שאמרו (זכרות ג.) שכל
המזכר זכרה שאינה לריכה עובר
משום לא תשא ולפיכך כל דבר
שנסתפק לנו אם עשיית דבר זה

המלוה
המורה
הזכרה
המזכר
משום
שנסתפק
דבר זה

**ערלתו או משכה אע"פ שיש בידו מעשים טובים הרבה אין לו חלק לעולם הבא : ט בוא וראה [ס] כמה
חמורה מילה שלא נתלה למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת אע"פ שהיו בדרך. וכל מצוות התורה נכרתו
עליהן שלש בריתות בלבד שנ' אלה דברי הברית וכו' מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ושם הוא אומר
אתם נצבים וכו' לעברך בברית י"י אלהיך הרי שלש בריתות ועל המילה נכרתו שלש עשרה בריתות עם
אברהם אבינו שנ' ואתנה בריתי ביני וביניך, אני הנה בריתי אתך, והקימותי את בריתי ביני וביניך, לברית
עולם, את בריתי תשמור, זאת בריתי, והיה לאות ברית, והיתה בריתי, לברית עולם, את בריתי הפר, והקימותי
את בריתי אתו, לברית עולם, ואת בריתי אקים את יצחק :**

א"צ
זכות
ז"ט.
ע'
זמח.
כו'
ז"ח
כו'
שנה.
זשה
זמין
זרת
זמור
זמור

ברוך רחמנא דסייען

וואר חמר זיווי ריזורת זיורי

בה' שמחה וגו'.

מַעֲשֵׂה שִׁשְׁאֵל טוֹרְנוֹסְרוֹפּוֹס הִרְשָׁע אֶת רַבִּי עֲקִיבָא אִיזוּ מַעֲשִׂים נָאִים, שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹ שֶׁל בֶּשֶׁר וְדָם, אָמַר לוֹ שֶׁל בֶּשֶׁר וְדָם נָאִים. אָמַר
לוֹ טוֹרְנוֹסְרוֹפּוֹס הִרִי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת כִּיּוֹצֵא בָהֶם, אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא לֹא תֹאמַר לִי בְדָבָר שֶׁהוּא לְמַעַל מִן הַבְּרִיּוֹת, שְׂאִין שׁוֹלְטִין עָלָיו,
אֲלֹא אָמַר דְּבָרִים שֶׁהֵם מַצּוִיִּין בְּבִנְיָ אָדָם. אָמַר לוֹ [מִפְּנֵי] מָה אַתָּם מוֹלִים, אָמַר
לוֹ אֲנִי הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁעַל דְּבָר זֶה אַתָּה שׁוֹאֵלֵנִי, וּלְכֹךְ הִקְדַּמְתִּי וְאִמַּרְתִּי לָךְ,
שִׁמְעֵשָׂה בְּנֵי אָדָם נָאִים מִשָּׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. הֵבִיא לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא שְׂבָלִים
וּגְלוּסְקָאוֹת יֵא, אָמַר לוֹ אֵלּוּ מַעֲשֵׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם.
(אָמַר לוֹ) אֵין אֵלּוּ נָאִים יוֹתֵר מִן הַשְּׂבָלִים, אָמַר לוֹ טוֹרְנוֹסְרוֹפּוֹס אִם הוּא חִפֵּץ
בְּמִילָה, לָמָּה אֵינּוּ יוֹצֵא הַנֶּלֶד מִהוּל מִמַּעַי אִמּוֹ, אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמָּה
שָׁרְרוּ יוֹצֵא עִמּוֹ, וְהוּא תְלוּי בְּכַטְנּוֹ וְאִמּוֹ חוֹתֵכוֹ, וְיִמָּה שְׂאֵתָה אוֹמֵר, לָמָּה אֵינּוּ
יוֹצֵא מִהוּל, לָפִי שֶׁלֹא נִתֵּן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמִּצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֲלֹא לְצָרָף
אוֹתָם בָּהֶם, וּלְכֹךְ אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים יח לא) אִמַּרְתָּ ה' צְרוּפָה (י"א).

יִמָּה שְׂאֵתָה אוֹמֵר יְדֵי, חִינּוּךְ וְיִיבָרַךְ הַמַּחֲזִיק עַל מַתְּחָה זֶהוּ לֵאמֹר אֵין חֶסֶד בְּלִי חֶסֶד

באבר זה הוא המטרה, אשר לא יתקלקל
 בו מאומה מן הפעולות שבהן יציבות האדם,
 ולא בטלה בה ההזרעה,⁷¹ אבל פחתה בה
 הלהיטות⁷² והתאוותנות המופרזים מכדי
 הצורך. והיות המילה ממצטת כח הקשוי
 ואפשר אף מיעוט ההנאה⁷³, הוא דבר שאין
 בו ספק, כי האבר כאשר הוטף ממנו דם
 והוסר המגן שלו מראשית גדילתו אין ספק
 שהוא נחלש⁷⁴, ובפירוש אמרו חכמים ז"ל
 הנבעלת מן הערל קשה לפרוש⁷⁵, וזהו הגדול
 בסבות המילה לדעת, ומי החל במעשה זה,
 הלא אברהם אשר נתפרסם מפרישותו מה
 שכבר הזכירו חכמים ז"ל, באמרו: הנה נא
 ידעתי כי אשה יפת מראה את⁷⁶ יישי במילה
 לדעתי עוד ענין אחר חשוב מאד, והוא שיהו
 כל בעלי ההשקפה הזו, כלומר, סוברי יחוד
 השם, להם סימן⁷⁷ אחד גופני הכוללם, ולא
 יוכל מי שאינו מהם לטעון שהוא מהם והוא
 גכרי, לפי שאפשר שיעשה כן⁷⁸ כדי להשיג
 תועלת או להתנכל לאנשי הדת הזו, ומעשה
 זה⁷⁹ לא יעשהו האדם בעצמו או בבנו אלא
 מתוך דעה ברורה, כי אין זו שריטה בשוק או
 כויה בזרוע, אלא דבר שהיה קשה מאד מאד⁸⁰.
 וידוע גם ערך האהבה והעזרה המתפתחים בין
 בני אדם אשר כולם באות אחד והיא כעין
 הברית והמבטח⁸¹, וכך המילה הזו היא הברית
 אשר כרת אברהם אבינו על הדעה ביחוד השם,
 וכך כל הנמול הרי הוא נכנס בברית אברהם
 ומתחייב בבריתו להיות בדעה על היחוד,
 להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו⁸², וגם זה

המדה הנעלה הזו אשר חובה להתכוון לה
 ולעשותה מטרה חשובה, הוהירו חכמים ז"ל
 מלהסתכל בבהמה ועוף בשעה שמזדקקין זה
 לזה⁸³. וזו היא הסבה לדעתי באסור כלאי
 בהמה, כי מן הידוע שאין מין אחד מתעורר
 למשגל אחד ממין אחר בדרך כלל⁸⁴, אלא
 אם הופעל עליו ביד כמו שאתה רואה השפלים
 הללו המילדים⁸⁵ את הפרדות עושין תמיד,
 ולפיכך תיעבה התורה שיתדורר אדם מישראל
 למעשה זה, מחמת מה שיש בו מן השפלות
 והעזות וההתעסקות בדברים שתיעבה התורה
 הזכרתם כל שכן עשייתם זולתי בשעת הצורך,
 ואין צורך להרכבה הזו. ונראה לי כי גם טעם
 אסור הצמדת שני מינים באיזו עבודה שתהיה
 אינה אלא הרחקה מהרכבת שני מינים, כלומר
 אמרו לא תחרוש בשור ובחמור יחדו⁸⁶,
 לפי שאם יאחד, ביניהם אפשר שירכיב אחד
 מהם על השני, והראיה לכך שדין זה כולל
 גם זולת שור וחמור, אחד שור וחמור ואחד
 כל שני מינים אלא שדבר הכתוב בהוה⁸⁷.
 וכן המילה, לדעתי אחד מטעמיה מיעוט
 התשמיש והחלשת האבר הזה כדי שימנע
 בפעולה זו ויתאפק ככל האפשר. וכבר חשבו
 כי המילה הזו היא השלמת חסרון בבריא⁸⁸,
 ומצא כל מפקפק מקום לפקפק, ולומר, היאך
 נעשו הדברים הטבעיים חסרים עד שיצטרכו
 להשלמה מבחוץ, עם מה שיתבאר מתועלת
 אותו העור לאותו האבר. ואין המצוה הזו
 להשלמת חסרון הבריא, אלא להשלמת
 חסרון המדות, ואותו הנזק הגופני הנעשה

64 ריטוריקה ספר א פרק ב, וראה לעיל ח"ב פרק לו הע' 23 ובכל מה שצויין שם. 65 עבודה זרה
 כ. ב. 66 אפשר: על הרוב. 67 כלומר הגורמים להולדתם. ובפסחים נד א, ענה פסול היה
 לפיכך הביא פסול לעולם. 68 דברים כב י. 69 בבא קמא פ"ה מ"ז. 70 כוונת רבנו כנראה
 לר"ג ראה אמונות ודעות מהדורתי מאמר ג פ"י הענין השביעי. וראה תנחומא פרשת תזריע ה. וראה
 גם לעיל ח"ב פרק כח הע' 24. 71 אפשר: ההולדה. 72 ואפשר גם: הרדיפה. 73 כנראה
 מן הראיה שהביא לקמן שמדובר באשה. דאפשר אמנם לפרשה בדרך רחוקה באיש. 74 ראה גם
 גמ' מעילה יו א: ימולו בניהם לשמונה ימים ויכחישו. 75 בראשית רבה פרשה פ י.
 76 בראשית יב א. וראה משנה אבות פ"ה מ"ז ופירוש רבנו שם. 77 אפשר: אות. 78 להתחזות
 ולהתראות שהוא יהודי על ידי התחפשות בדבר קל. 79 ר"ש הוסיף פירוש "כלומר המילה"
 (ובקושי זה זכר ר' תנחום לקיסר, ראה סנהדרין טל א) 81 "מית'אק" מבטח עז. מעין משען
 ובטחון לדבקות באותו הענין. 82 בראשית יז ז. 83 בר"ש בולבלו כל הקטעים הללו ואינם

לא להרבות בתשמיש כפי שהזכרנו, וגם לא לבטלו לגמרי, אלא צוה ואמר פרו ורבו⁸⁰, כך האברים הללו נחלשים במילה, ואין להשחיתם בכריתה, אלא ישאר הדבר הטבעי כטבעו ולהזהר מן ההגזמה. והזהיר שלא ישא פצוע דכא וכרות שפכה ישראלית⁸¹, לפי שהיא ביאה נפסדת ובטלה, ועוד שאותן הנשואין יהיו מכשול לה ולכל המבקשה, וזה פשוט מאד. וכדי להרחיק מן העריות נאסר שיבא ממזר על בת ישראל⁸², כדי שידע הנואף והנואפת, שאם עושים זאת, הרי הם פוגמים בזרעם פגם שאין לו תרופה לעולם. וגם בגלל פחיתות בן הזוננים תמיד בכל דת⁸³ ובכל אומה, נתכבד זרע ישראל מלהתערב באותו הממזר. ומחמת כבוד הכהנים נאסרה עליהם זונה וגרושה וחללה⁸⁴. וכהן גדול שהוא היותר מכובד בכהנים נאסרה עליו אפילו אלמנה ואפילו בעולה⁸⁵, וכל זה טעמו ברור. וכיון שנאסרה התערבות ממזרים בקהל ה' כל שכן עבדים ושפחות. אבל אסור החתון עם הגוים, כבר הוטעם זה בלשון התורה ולקחת מבנותי לבניך וגו'⁸⁶.

[חתימה]

וכל שנעלם טעמו מרוב החקים, אינו אלא להרחיק מעבודה זרה. ואותם הפרטים אשר נעלם ממני טעמם, ולא ידעתי מה תועלתם, סבת הדבר, לפי שאין הדברים הנשמעים כנראים, ולפיכך, אין בכדי מה שידעתי אני משטות ה"צאבה" ממה ששמעתי מן הספרים כמו ידיעת מי שראה מעשיהם לנזכר, ובפרט שאותן ההשקפות כבר אבדו זה אלפים שנה

ענין חשוב כמו הראשון בטעמי המילה, ואולי אף יותר חשוב מן הראשון. ושלימות מצוה זו והשרשתה לדורות לא נתקיימה אלא מפני שהמילה בגיל הקטנות⁸⁷, ויש בכך שלש נקודות חכמה, הראשונה, אלו נשאר הנער עד שיגדל אפשר שלא יעשה, והשנייה, שאינו מצטער כצער הגדול מחמת רכות עורו וחולשת דמיונו, כי הגדול יפחד ויקשה הדבר עליו במה שמדמה את המעשה לפני שיעשה, והשלישית, שהקטן מעמדו קל אצל הוריו בזמן לידתו, כי עד כה טרם התחזקה הצורה במדמה הגורמת לאהבתו אצל הוריו, כי אותה הצורה שבמדמה מתוספת, היא במפגשים, והיא מתפתחת עם התפתחותו, ואחר כך הולכת ויורדת ונמחית כלומר אותה הצורה שבדמיון, כי אין אהבת האב והאם לנולד בעת שנולד כאהבתם אותו כשהוא בן שנה, ואין אהבת בן שנה כאהבת בן שש, ואלו נשאר שנתיים או שלש היה זה גורם לבטול המילה מחמת חמלת האב ואהבתו אותו, אבל בזמן לידתו אותה הצורה שבמדמה חלושה מאד, ובפרט אצל האב, שהוא המצוה במצוה זו⁸⁸. והטעם שהמילה בשמיני⁸⁹, מפני שכל חן בזמן שנולד חלוש מאד בתכלית לחותו, וכאלו הוא עד כה בבטן עד עבור שבעה ימים, ואז נחשב מן היוצאים לאויר העולם, הלא תראה כי גם בבהמות נקבע ענין זה, שבעת ימים יהיה עם אמו וגו'⁹⁰, וכאלו הוא לפני כן נפל, וכך באדם אחר עבור שבעה נמול, ונעשה הדבר קצוב ולא נתת דברך לשעורין⁹¹.

ועוד ממה שכללה אותו הקבוצה הזו, האזהרה מלהשחית אברי התשמיש מכל זכר⁹² מבעלי החיים⁹³, נוהג לפי הכלל חקים ומשפטים צדיקים⁹⁴, כלומר אזון כל הענינים,

ע"פ ח"א
ע"פ ח"א
פ"א

צמודים למקור אלא מרחפים עליו. 83* קדושין כט א. 84 בראשית יז יב. ויקרא יב ג. 85 שמות כב כט. 86 כלשון חז"ל בשבת לה ב. 87 בר"ש "דבר" וטעות הוא. 88 ראה גם הלכות אסורי ביאה פרק טז הל' י. 89 דברים ד ח. 90 בבעלי חיים בראשית א כב. ובאדם שם א כח. ט. ז. וראה פירוש המשנה מהדורתי אבות פ"ה הע' 1. וספר המצות מהדורתי האחרונה עשין ריב הע' 6. לאיזה פסוק מתכוון רבנו שהוא הצווי על פריה ורביה. 91 דברים כג ב. 92 שם כג ג. 93 "פי כל סירה" ובר"ש "בכל לשון". 94 ויקרא כא ז. 95 שם כא יג. 96 שמות לד טז.

ונקודה הפנימית שבלב ועל זה נאמר ומלתם את
 ערלת לבבכם. והנה במילה יש שני בחינות מילה
 ופריעה שהן ערלה גסה וקליפה דקה וכן בערלת הלב
 יש ג"כ תאות גסות ודקות מילה ופריעה ומל ולא פרע
 כאלו לא מל מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימית הלב
 היא מכוסה בלבוש שק דק בבחינת גלות ושביה. והנה
 על מילת הערלה ממש כתי' (ומלתם) את ערלת לבבכם
 אתם בעצמכם אך להסיר הקליפה הדקה והו דבר הקשה
 על האדם וע"ז נא' בביאת המשיח (ומל) ה' אלהיך את
 לבבך כו' לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
 למען חיך כלומר למען כי ה' לבדו הוא כל חיך ממש.
 שלכן אהבה זו היא מעומקא דלבא מנקודה פנימית
 ממש כנ"ל ולמעלה מבחינת הדעת ולכן משיח בא
 בהיסח הדעת לכללות ישראל והוא גילוי בחינת נקודה
 פנימית הכללית ויציאת השכינה הכללית מהגלות
 והשביה לעד ולעולמי עולמים // וכן כל ניצוץ פרטי
 מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל יוצאת מהגלות
 והשביה לפי שעה בחיי שעה זו תפלה ועבודה שבלב
 מעומקא דלבא מבחינת נקודה הפנימית הנגלית
 מהערלה ועולה למעלה לדבקה בו בתשוקה עזה
 בבחינת

קו

אגרת הקדש

בבחינת למען חיך והוא גם כן בבחי' היסח דעת
האדם כי בחינה זו היא למעלה מדעת האדם והתכונותיו
בגדולת ה' רק היא בחינת מתנה נתונה מאת ה' מן
השמים מהארת בחי' פנים העליונים כמ"ש יאר ה' פניו
אליך וכמ"ש ומל ה' אלקיך כו'. אך מודעת זאת כי
אתערותא דלעילא היא באתערותא דלתתא דוקא
בבחינת העלאת מ"נ כמשארו"ל אין טפה יורדת
מלמעלה כו'. ולכן צריך האדם לעשות בעצמו תחלת
מילה זו להסיר ערלת הלב וקליפה הגסה ודקה
המלבישות ומכסות על בחינת נקודת פנימית הלב
שהיא בחינת אהבת ה' בחינת למען חיך שהיא
בגלות בתאוות עוה"ז שהם ג"כ בבחי' למען חיך
בזלע"ז כנ"ל והיינו ע"י נתינת הצדקה לה' מממונו
שהוא חיותו ובפרט מי שמוזנותו מצומצמים ודחיקא
ליה שעתא טובא שנותן מחיו ממש ובפרטות אם
נהנה מיגיע כפיו שא"א שלא עסק בהם פעמים רבות
בבחי' נקודת פנימית הלב מעומקא דלבא כמנהג
העולם בעסקיהם במו"מ וכה"ג והרי עתה הפעם
כשמפזר מיגיעו ונותן לה' בשמחה ובטוב לבב הנה
בוה פודה נפשו משחת דהיינו בחינת נקודת פנימית
לבבו שהיתה בבחי' גלות ושביה בתוך הקליפה גסה
או דקה כמ"ש מכל משמר נצור לבך משמר פי' בית
האסורים ועתה נפרה מהחיצונים בצדקה זו וזה גם כן
לשון פריעה ענין פריעת דוב שנתחייב ונשתעבד
לחיצונים שמשלו בו על נקודת פנימיות לבבו וזהו
ושביה בצדקה. וזהו צדק לפניו יהלך לפניו הוא מלשון
פנימיות ויהלך הוא מלשון תולכה שמוליך את פנימית
הלב

צחק כו' (וע' לקמן פ' חיי שרה בד"ה יגלה לן טעמי):

2 בעצם היום הזה נימול אברהם וגו'. להבין הקושיא שנזכר
בספרים מפני מה לא מל אברהם א"ע קודם מאחר

שקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה ואפילו עירובי תבשילין.

וזהבין זה צ"ל תחלה ענין המילה דהנה כתיב לא בשמים היא לאמר

מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה. והענין דהנה

תחלה כתיב ומלתם את ערלת לבבכם וכתיב ומל ה' אלקיך את

לבבך ופי' שיש ב' בחי' מילה האחת היא מלמטה למעלה שצריכים

אנו למול את ערלת הלב והוא ענין התשובה כמ"ש ושבת עד הוי"ה

אלקיך בקיום התורה ומצות וארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין

ואם לאו אין נגאלין. ואחר קבוץ גליות כתיב והביאך אל הארץ

והטיבך כו'. והוא המילה שמלמעלה למטה ומל ה' את לבבך וזהו

והטיבך מאבותיך בחי' מה רב טובך אשר צפנת כו' כי במשה שנולד

מהול כתיב ותרא אותו כי טוב הוא כו' והיינו שבחי' מילה ראשונה שלמטה למעלה היא אתעדל'ת והאתעדל'ע הוא הגלוי בחי' ומל ה' את לבבך כו'. והנה על מילה שניה הזאת שיהיה לאחר קבוצ גליות ולאחר קיום התורה כולה כתיב מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה שהיא למעלה מבחי' התורה כי על התורה נאמר לא בשמים היא שהיא נשפלת למטה דוקא וכנז' בגמ' שא"ר יהושע אין משגיחין בבת קול מפני שאין התורה בשמים כ"א למטה הימנה ונק' תורת הוי"ה כי שם הוי"ה יו"ד צמצום ה' התפשטות ו' המשכה כו' שע"ז נמשכה למטה אבל מילה הנ"ל היא למעלה משם הוי"ה עד שהיא בר"ת ושם הוי"ה הוא בס"ת וע"כ היא מבחי' ומדרגת השמימה. ולמעלה מבחי' התורה שנשפלה למטה מבחי' שמים אלו. וע"ז ארז"ל גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. פי' גדולה מילה היא בחי' המילה הגדולה שלמעלה למטה (ע' במק"מ על הוהר ח"ג דר"ג ע"ב ובלק"ט פ' קדושים בטעמי מצות מענין גדולה מילה) שימול ה' את לבבך ולכן נכרתה ב"ג בריתות פי' כידוע שענין הכריתת ברית הוא למעלה מן השכל והדעת ע"ד ב' אוהבים שעושים כריתת ברית להיות אוהבים וע"ז דהיינו שיוכרח להיות אוהבו אף אם לא היה נמשך אצלו אהבה זו אליו אח"כ מצד השכל

והדעת מ"מ מכריח א"ע לאהבה בבחינה שלמעלה מהשכל והדעת. וכך כדי להיות גילוי והמשכה בחי' מילה הגדולה הנ"ל (שהוא בחי' מה רב טובך כו') הוא ע"י י"ג מדה"ר שהן למעלה מהחכמה והשכל ולכן היא למעלה מבחי' שם הוי"ה ולמעלה מבחי' תורה (כמו שי"ג מדה"ר הן בחי' שלמעלה מהתורה ולכן שם הוא סליחת עון) וע"ז נאמר עד יעבור עמך הוי"ה פי' עד יעבור בבחי' שלמעלה משם הוי"ה (וגם ב"ג מדה"ר כתי' ויעבור כו'). והנה בזה יובן ענין שאברהם קיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה ולא קיים מצות מילה מפני שרצה להגיע לאותה מילה גדולה שלמעלה למטה. ולכן קיים כל התורה כולה שלמטה מאותה מילה ואח"כ זכה לאותה מילה גדולה שלמעלה וז"ש נמול אברהם ולא כתיב וימל א"ע כמ"ש תחלה גבי מילת ישמעאל ומקנת כספו דכתיב וימל כו' לפי שהיא המילה שלמטה כדכתיב ומלתם את ערלת לבבכם אבל אברהם זכה לגילוי בחי' ומל ה' את לבבך ע"כ נאמר נמול אברהם כו' וזהו בעצם היום הזה נמול פי' בעצמיות של היום הזה ויום הזה הוא היום שכולו ארוך שכולו טוב כו'. והעצמיות של היום הזה היינו אותו הגילוי הגדול שיהי' לע"ל גילוי בחי' רב טובך וזהו שכולו טוב וכשנתגלה לו בחי' העצם של היום הזה אז נמול אברהם כו'.

פרשת לך לך - שיחה ב

לקוטי שיחות חלק ג - עמודים 764-757

א. אויף דעם וואָס די תורה דער-
ציילט, אז אברהם אבינו האָט זיך
מל געווען ערשט ווען ער איז אַלט
געוואָרן גיין און ניינציק יאָר, פרעגט
מען: אברהם אבינו האָט דאָך מקיים
געווען די גאנצע תורה? נאָך איי-
דער זי איז געגעבן געוואָרן -
פאַרוואָס האָט ער מיט דער מצות
מילה געוואָרט ביז דער אויבערשטער
וועט אים דאָס הייסן טאָן?

דאָרף מען פריער פאַרשטיין דעם
אונטערשייד צווישן די מצוות וואָס
די אבות האָבן מקיים געווען פאַר
מתן תורה און די מצוות וואָס די
אידן זיינען מקיים נאָך מתן תורה? :
דער קיום המצוות ביי די אבות איז
געווען מיט זייער אייגענעם כוח, זיי
האָבן ניט געהאַט דעם באַזונדערן
כוח מלמעלה אויף קיום המצוות,
וואָס דער אויבערשטער האָט גע-
געבן צו אידן דורך זיין ציווי ביי
מתן תורה. דערפאַר, כאַטש אויך די
אבות האָבן געטאָן מצוות בפועל ממש
אין גשמיות, האָבן זיי אַבער ניט
געקענט דורכדרינגען מיט דער קדו-
שה פון מצוות די דברים גשמיים,
אָז זיי - די דברים גשמיים -
זאָל ווערן הייליק (אָזוי ווי למשל
די עבודה פון יעקב אבינו מיט די

מקלות, וואָס דערמיט האָט ער
ממשיך געווען די המשכות עליונות
וואָס מיר זיינען ממשיך דורך דער
מצוה פון תפילין), פונדעסטוועגן,
איז נאָך זיין אַפּטאָן די עבודה מיט
די "מקלות" זיינען זיי געבליבן
שטעקלעך, אָן קיין קדושה אין זיי;
דאָקעגן די מצוות וואָס אידן זיינען
מקיים נאָך מתן תורה, האָבן זיי
דעם כוח, וואָס דער אויבערשטער
האָט געגעבן דורך זיין ציווי, צו
ממשיך זיין קדושה אויך אין די
דברים גשמיים, אָז דער גשם זאָל
ווערן הייליק.

פון דער צווייטער זייט, הגם, אָז
אונזערע מצוות זיינען אין אַ העכער-
רער דרגא ווי די מצוות פון די
אבות, איז אַבער דוקא דאָס וואָס
די אבות האָבן מקיים געווען מצוות
(פאַר מתן תורה) האָט געגעבן אַ
מעגלעכקייט און אַ כוח צו אונז, אָז
מיר זאָלן קענען מקיים זיין די מצוות
אין גשמיות, וואָס אויף דערויף
שטייט "מעשה אבות סימן לבנים",
די מעשים פון די אבות זיינען אַ
צייכן און אַ נתינת כוח, טרעטן
דורך די וועג פאַר זייערע קינדער.
וויבאַלד אָז דער כוח אויף קיום
המצוות פון די לבנים קומט פון "מעשה

(1) הובא בתורא פי לך דיה בעצם היום
הזה, וראה לקוטי שיחות ח"א ע' 40.
(2) קידושין פב, א. יומא כה, ב.
(2*) ראה גם להלן ע' 75 ואלף.
(3) ראה שהשיר פ"א ע"ט לריח שמנך
וגי: כל המצות שעשו לפניך האבות
ריתות היו וכו'. שיחת שבת בראשית
(התעודות א) ה'תשכ"א.

(4) וז"א קסב, א. וראה תורא ויצא
בב, ב.
(5) ראה תורא ר"פ לך, וז"ל יתרו ד"ה
משה ידבר, תורא שם.
(6) אור התורה ר"פ לך, וראה דמבין
בראשית יב, ו: כל מת שאירע לאבות
סימן לבנים וראה שם יב, י"ד.
(7) ביר פ"מ, ו.

(פארבלייבן בלויז אין רוחניות), אין בכדי די נבואה זאל זיכער דער-פילט ווערן (און אין דער גשמיות-דיקער וועלט) האט דער אויבערשטער געהייסן דעם נביא פארבינדן לכל הפחות א טייל פון דער נבואה מיט גשמיות).

ב. די איין מצוה פון די אבות וואס האט ממשיך געווען קדושה אויך אין גשמיות, איז געווען מצות מילה. די מצות מילה צייכנט זיך אויס דערמיט וואס זי מאכט-אויף קדושה אין דעם דבר הגשמי, און די זעל-בע קדושה בלייבט אויך אויף שפע-טער. ווי עס שטייט (10): "והיתה ברי-תי בבשרכם" — דאס זאל זיין מיין פארבונד מיט אייך אין אייער (גש-מיות'דיקן) פלייש, "לברית עולם" — צו א בונד וואס בלייבט אויף אייביק.

די ערקלערונג אין דעם: תוכלן מצות מילה איז צוויי ענינים. איין ענין איז, אז די מצוה באשטייט אין דער איין מאליקער פעולה, אין דעם מל זיין דעם בשר הערלה; א צווייטער ענין — אויסער דער פעולת המילה איז דא א פעולה נמשכת [אז דער מענטש זאל זיין אז אדם מהול; אויך — ער זאל גיט זיין קיין ערל (11)].

פון דעם וואס דער רמב"ם פסק'נט (12), אז "המושך ערלתו" גייט אריין אין דעם כלל פון "המפר בריתו של אברהם אבינו", איז א רא"י אז די מצוה איז גיט בלויז

אבות, פון די מצוות וואס די אבות האבן מקיים געווען, דעריבער האט צום ווינציקסטן איין מצוה פון די אבות געדארפט זיין אינגאנצן גלייך צו די מצוות פון נאך מתן תורה; ד. ה. אז די מצוה זאל מיט איר קדושה דורכדרינגען דעם דבר הגשמי, אז ער אליין זאל ווערן קדוש, און די קדושה זאל אין אים אויך פאר-בלייבן נאכן מקיים זיין מיט אים די מצוה.

און דורך דער דאזיקער איין מצוה פון די אבות האבן אויך אלע זייע-רע אנדערע מצוות — הגם זיי האבן ממשיך געווען די המשכות נאך אין רוחניות — א שייכות צו די מצוות פון נאך מתן תורה, אז זיי גיבן א כוח צו מקיים זיין די מצוות און ממשיך זיין דורך זיי המשכות אויך אין גשמיות.

א) דוגמא צו דעם ענין וואס לפחות איין מצוה פון די אבות האט גע-דארפט זיין אזא וואס אירע המשכות זאלן אראפקומען אין גשמיות, געפי-נען מיר אויך ביי די נביאים: בשעת דער אויבערשטער האט באפוילן א נביא צו זאגן א געוויסע נבואה (13), האט אים פילע מאל דער אויבער-שטער דערביי געהייסן טאן פארשי-דענע פעולות אין גשמיות אין פאר-בינדונג מיט דער נבואה — לייגן זיך אויף דער לינקער זייט, אויף דער רעכטער זייט, אא"וו. צוליב וואס האט מען געדארפט פארבינדן די נבואה מיט א פעולה גשמית? שטייט אויף דעם אין ספרים (14), אז עס קען זיין אז א נבואה זאל זיך ענדערן

(10) בראשית יז, יב.

(11) ראה מכתב הגאון הרצובי (נדפס בש"י חמד מילואים לקונטרס המציצה) צפנת פענח לרמב"ם הל' מילה.

(12) הל' מילה פ"ג ה"ח. וראה ג"כ ירושלמי פאה פ"א סוף ה"א.

(8) יחזקאל ד, ה. שם ו.

(9) רמב"ן שם. לבוש על הרקאנטי לך לך שם. וראה ג"כ דרשות הר"ן ד"ב.

אז דער איד האט אויף זיך די מצוה
אויך נאך דער פעולת המילה, און
דערפאר איז נתייבשה דעתו פון דוד
המלך ווען ער האט זיך דערמאנט
אויף דער דאזיקער מצוה: מ'קען ניט
זאגן אז דוד'ס בארואיקונג איז גע-
ווען צוליב דעם קיום מצות מילה
פון אמאל, וואס האט דאן ממשיך
געווען קדושה אויף אים — ווייל
אין דעם איז דאך ניטא קיין אונ-
טערשייד פון מצות מילה ביז די
מצוות, וואס זיינען פארבונדן מיט
אנדערע אברים".

הגם אז אויך אין אנדערע מצוות,
ווי למשל ווען א איד לייגט איצט
תפילין, וויבאלד ס'איז שוין נאך מתן
חיה, פועל'ן די תפילין אן אויס-
אירלונג און א הייליקייט אין קאפ
און אין האנט, וואס לייגן די תפילין,
אויך נאך דער צייט פון הנחת תפילין
(ווי אויבן געזאגט) — ווארום ס'איז
דאך זיכער, אז א האנט וואס לייגט
תפילין איז ניט גלייך צו א האנט
וואס לייגט ניט ח"ו קיין תפילין — איז
דאס אבער ניט מער ווי א זיכר
און א קדושה, און ניט אז די מצות
תפילין אליין בלייבט אין דער האנט
אויף שטענדיק. אנדערש איז די מצות
מילה, וואס די מצוה פארבלייבט
שטענדיק אין גוף האדם.

דערמיט ווערט פארענטפערט די
קשיא וואס תוספות פרעגט⁽¹⁴⁾: צו-
ליב וואס דארף די גמרא ארויס-
לערנען פון א פסוק אז נשים זיינען
ניט מחויב צו מל זיין זייערע זין,
וויבאלד די מצות מילה איז דאך א
מצוה וואס איז פארבונדן מיט א
באשטימטער צייט (ביום ולא בלילה)

דאס איינמאליקע מל-זיין, נאך אויך
אויפטאן אז דער מענטש זאל זיין
א מהול (— ניט קיין ערל). און
דערפאר ווען ער איז "מושך ערלתו",
ער טוט א פעולה אויף מבטל זיין
פעולת המילה, צעשטערט ער דער-
מיט דעם בריתו של אברהם אבינו.

מען זעט צוויי ענינים:

(א) די מצות מילה איז צו אויפ-
טאן אין דעם אבר אליין, ניט נאך
אז דער אבר איז א מיטל וואס
דורך אים קען מען מקיים זיין א
מצוה (אט אזוי ווי די מצוה פון
לייגן תפילין אויף דער האנט און
אויפן קאפ, וואס די מצוה איז ניט
צו אויפטאן אין דער האנט און אין
קאפ, מער ניט וואס דורך די אברים
איז מען מקיים א מצוה, די האנט
מיטן קאפ ווערן דורך דער מצוה
ניט איבערגעאנדערשט), נאך די מצוה
איז צו פועל'ן אין דעם אבר גשמי
אליין, ער זאל זיין א מהול, אדער
— ניט קיין ערל. (ב) די מצות
מילה איז ניט בלויז אין דער צייט
ווען מ'טוט די פעולת המילה, נאך
זי ציט זיך במשך דעם גאנצן לעבן
פון דעם אדם המהול.

א ראי' אויף דעם אז מצות מילה
איז א מצוה נמשכת: די גמרא⁽¹⁵⁾
דערציילט, אז דוד המלך, ווען ער
איז אריין אין מרחץ און האט געזען
אז ער איז נאקעט, האט ער גע-
זאגט: וויי מיר, וואס איך שטיי
נאקעט אן א מצוה, און באלד ווי
ער האט זיך דערמאנט אין דער
מצוה פון מילה האט ער זיך בא-
רואיקט, זעט מען דאך דערפון, אז
די מצות מילה איז א מצוה נמשכת.

(14) שו"ת א"ז סי' לא.

(15) ד"ה אותו, קידושין כט, א.

(13) מנחות מג, ב.

א ציווי, וואס דאס איז א נתינת כוח מלמעלה.

(מלוקט משיחות כ"ד אייר תשי"א, יו"ד שבט תשי"ב)

ד. פון דעם וואס דער אויבער-שטער האט אויסגעקליבן מצות מילה, אז דוקא דורך איר זאלן די מעשה אבות זיין א נתינת כוח אויף אלע מצוות פון די בנים, איז פארשטאנדיק אז אין דער מצוה זיינען מרומז ענינים וואס זיינען כללות'דיקע פאר אלע מצוות. וועט מען עס פארשטיין לויט דעם וואס דער רמב"ם שרייבט אין מורה נבוכים⁽¹⁾ (עס זיינען פאראן א סך ענינים אין מורה נבוכים⁽²⁾) וואס האבן א יסוד אין זוהר און קבלה⁽³⁾, אז איינער פון די טעמים אויף מצות מילה, איז בכדי צו אפשוואכן די תאוה וואס איז פאר-בונדן מיט דעם אבר. און דאס איז דאך אן ענין כללי אין אלע מצוות, "לצרף בהן את הבריות"⁽⁴⁾, אויס-איידלען אויך דעם גוף ביו ער וועט נישט האבן קיין תאוה און געשמאק אין גשמיות'דיקע זאכן און זיין גע-שמאק זאל זיין נאר אין ענינים פון קדושה.

ה. אויסער דער אויבנדערמאנטער שייכות פון מצות מילה צו אלע מצוות, זיינען אויך אין די פרטים פון מצות מילה אנגעדייטעט ענינים כללים פון עבודת האדם. אין מצות מילה זיינען פאראן, כנ"ל.

(18) ח"ב פליה ופמ"ס.

(19) ראה רשימות אדמו"ר הצ"צ על מו"נ (נדפסו ב"י החקירה — דרך אמונה).

(20) ראה ספר השיחות היש"ת ע' 41 הערה 27. וראה להלן פ' וירא הערה 18.

(21) ב"ר רפמ"ד.

און פון מצוות וואס זיינען פארבונדן מיט צייט, "מצוות עשה שהזמן גרמא", זיינען נשים פטור?

אבער ווי גערעדט פריער: אמת טאקע אז דער דורכפירן די מצוה איז פארבונדן מיט צייט, איז אבער די מצוה וואס דער איד איז א מהול (ניט אן ערל) נישט אפהענגיק פון צייט און איז פאראן שטענדיק, סיי בייטאג און סיי ביינאכט.

ג. די אויבנדערמאנטע מעלות פון מצות מילה, אז זי מאכט הייליק דעם גשמי אליין און די מצוה ציט זיך אויך אויף שפעטער, איז אויך געווען פאר מתן תורה. און דערי-בער, בשעת אברהם אבינו האט בא-שוואירן זיין קנעכט אליעזר (ווייל דער וואס שווערט דארף בעת דער שבועה האלטן אין דער האנט א "חפץ של מצוה")⁽¹⁾, האט ער צו אים געזאגט⁽²⁾, "שים נא ידך תחת ירכי", ווייל די קדושת המצוה פון מילה איז געבליבן אויף שטענדיק און דעריבער האט אליעזר געקענט שווערן ביי דער מצוה.

דערמיט ווערט אויך פארענטפערט פארוואס אברהם אבינו האט געווארט אויף מקיים זיין די מצות מילה ביו דער אויבערשטער האט עס אים גע-הייסן צו טאן, און ער האט זי נישט מקיים געווען פון זיך אליין פונקט ווי ער האט מקיים געווען אלע אנ-דערע מצוות — ווייל די מצוה איז ענלעך צו די מצוות פון נאך מתן תורה דערמיט וואס זי איז ממשיך קדושה אין דעם גשמי אליין, און אויף דעם האט ער געמוזט האבן

(16) שבועות לה, ב. שו"ע חו"מ סי' סז סעי' יג, טו.
(17) בראשית כד, ב.

פ.א.ס. = מסמך להחלטה (חל) ספר 5

ותן שמטעמים בו את החי אשר
 זוח או משערים בששים או משערים בכל מה
 של שבקדרה הבשר והירקות והמרק והתבלין.¹⁷
 לה זכור זה תמיד.
 אם [ו] לדעת ר' יהודה האוכל כזית מגיד הנשה
 של בהמה טמאה תיב שתי מלקיות משום
 ית בהמה טמאה ומשום גיד הנשה.¹⁸ ואין הלכה
 חד כר' יהודה. ושם לבך לכלל הגדול הזה המובא
 חד במשנה זו והוא אמרם חסיני נאסר, והוא, שאתה
 לא צריך לדעת שכל מה שאנו נזהרים ממנו אי
 זר עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא
 וף מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה
 י' בכך לנביאים שקדמוהו, דוגמא לכך, אין אנו
 ד אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על
 ה בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשה אסר
 ד. עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני

שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בעו
 בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא
 מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל
 אברהם עליו השלום. וכן גיד הנשה אין אנו יוסי
 נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי הרג
 משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש [ב]
 עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני.¹⁹ וכל
 אלה מכלל המצות.
 [א] כבר בארנו בנדירים בכמה מקומות כי
 שהכלל שהוא למעשה בנדירים הלך אחר לשון
 חבו בני אדם.² אבל בזמן חבור המשנה היה המעשה
 [ג] שהגדר מן הבשר אסור אפילו בבשר דגים, ואין
 קר מותר לו אלא בשר חגבים, ואמרנו כאן חותר
 לכו בבשר דגים בתנאי שיהיו שם נסבות המוכיחות
 לצי שלא נדר אלא מבשר מהלכי על ארבע, וכבר
 לבו נתבאר לך דוגמאות הרבה בשביעי דנדירים
 אין

לד 75 ב

של המוריש ממש.

מזה מובן אשר בריתו של כ"א מישראל היא "בריתו של א"א", שהרי כחו והכשרתו להיכנס בברית זו באו לו בירושה מא"א, ומכיון שהיורש — מבלי הבט על מצבו — נכנס במקומו של המוריש כנ"ל, א"כ הרי ברית שלו היא בריתו של א"א.

ב. אבל צריך להבין:

הרמב"ם: כתב בביאור מצוה זו: "אין אנו מלין מפני שא"א ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה ציוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול", הרי מובן, דאף שהכח על קיום מצות מילה ניתן בירושה מא"א, מ"מ המצוה עצמה, כפי שהיא מוטלת עלינו, אינה המושך בירושה מ"בריתו של א"א", רק שמיוסדה ומתחילה: בציווי הקב"ה ע"י משה — וא"כ למה נקראת מצוה זו "בריתו של א"א"?

ובפרט לפי מאמר המדרש¹: "כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך", הרי שבקיום המצות שלנו יש עדיפות ומעלה יתירה על קיומן ע"י א"א, בדוגמת מעלת גוף השמן על ריחו.

(7) שו"ת צ"פ דחיונסק ח"א סי' קיח. וראה צ"פ ח"א ג.י. סי' קיח: והוא עצם האב.

(8) פיה"מ חולין ספ"ו.

(9) ואפי' את"ל שיש בזה גט המושך ציווי הקב"ה לאברהם — אין סברא להזכיר את הטפל ולהשמיט את העיקר!

(10) שהש"ר פ"א, ג.

א. בפרשתנו: מסופר ע"ד ציווי הקב"ה לא"א לימול את עצמו וב"ב, ובקיומו ציווי זה נעשה "ראש למו"לים" — ראש וראשון לכל הנכנסים בכריתות הברית קודש שבין הקב"ה וכא"א מישראל.

ועד שבנוסח הברכה לברי"מ אנו אומרים: "להכניסו בבריתו של א"א" — והיינו שברית המילה המתקיימת עתה היא משתייכת ומתייחסת לזו של אברהם אבינו — דלהיותו "(אברהם) אבינו" הרי הוא מוריש ומנחיל ל"כא"א מבניו היורשים את הכח להי"כנס בברית עם הקב"ה". ובגדרי ה"ירושה הלא ידוע:

(א) שהירושה אינה תלויה כלל ב"מצבו והכנתו של הבן לרשת, כי גם תינוק בן יומו יורש הכל.

(ב) שאין בירושה משום שינוי רשות המוריש, כ"א שהיורש נכנס במקומו

(1) יו, ט ואילך.

(2) פתחתא דאסת"ר י.

(3) שבת קלז, ב. טוש"ע רסה, א.

(4) להעיר ממחז"ל "מעשה אבות סימן לבנים" (אוה"ת ר"פ לך, וראה רמב"ן בראשית יב, ו: "כל מעשה שאירע לאבות סימן לבנים" וראה שם יב, יו"ד, וראה ב"ר פ"מ, ו) בארוכה בלקו"ש ח"ג ע' 758 ואילך.

(5) שהרי ענין זה ישנו בטבע כא"א מבניו וכדמשמע גם מהא דהנודר ממולים אסור (גם) בערלי ישראל (נדרים לא, ב). וזה מורה שזהו בגילוי בעולם כי "בנדרים הלך אחר לשון בני"א" (נדרים ל, ב וש"ג). (6) ב"ק קיא, ב. ב"ב מה, א וברשב"ם שם ד"ה הניחא.

וגם לאחר שגולד, שהנפש כבר באה אז לידי חיבור עם הגוף, הרי מה שניכר ונגלה בגופו הוא לא פעולתה וחיבורה של הנפה"א (שהיא עדיין בו בבחי' העלם ומקיף). כ"א של נפשו החיונית. כניסתה הפנימית של נפש הקדושה בגוף והתחברותה הגלו' הריהי נפעלת וניכרת דווקא ע"י הברי"מ, מפני שנעשה אז "ברית" בבשרכס לברית עולם" יי — שהברית עם הקב"ה טבועה וחתומה בבשר הגוף הגשמי, ועד "לברית (הנראית וניכרת גם לאומות ה)עולם".

ד. וזהי מעלתה של מצות מילה על שאר המצות:

כל המצות ענינם לחבר את האדם המקיימן עם הקב"ה המצווה — מצוה ל' צוותא יי וחיבור — אבל אין חיבור זה ניכר בגוף המקיים המצוה יי. עד"מ היד המחלקת צדקה, אף שבדאי פעלה מצוה זו שינוי גם במציאותה הגשמית של היד — אבל אין זה שינוי הנראה וניכר בבשר הגשמי של היד. משא"כ במצות מילה. ויתרה מזו — כל ענין המצוה הוא שהשינוי ע"י בריתו עם הקב"ה יהא ניכר בבשר הגוף — לעיני בשר, וגם לאוה"ע, כנ"ל.

ובזה גדלה מעלתה של כריתת הברית דמילה על כריתת הברית ד' חורב (וכיוצא בה): הברית שכרת הקב"ה עם בני' בסיני ובערבות מואב הי' גם עם אלו שלא היו נוכחים שם בגופם, כ"א בנשמתם, וכמ"ש יי:

וא"כ איך יתכן אשר מצות מילה שאנו מקיימים הרי היא בריתו של א"א?

גם צריך להבין: לשון הברכה "בבריתו של א"א" מדגישה ענין א"א. ולכאורה עדיף יותר להדגיש שהברית היא עם הקב"ה, דהיינו: ל"הכניסו בברית עם הקב"ה".

ג. ויובן זה בהקדים דברי אדה"ז בשלחנו יי אשר "תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא כו' במצות מילה".

ולכאורה אינו מובן: גם קודם לידת התינוק, בהיותו עוד במעי אמו, "מלמ" דין אותו כל התורה כולה" יי. הרי שגם טרם הוולדו נמצאת בו נפש הקדושה יי שהיא היא הלומדת את "כל התורה כולה" — ואיך יתאים זה עם המובא לעיל שתחילת כניסת נפש הקדושה היא בעת הברי"מ, שהוא יום השמיני ללידתו?

והביאור בזה: "כניסת נפש הקדו" שה' פירושה — חיבור פנימי של הנשמה עם הגוף, ועד להתאחדות והתעצמות למציאות אחת, שאז ניכרת ונראית פעולתה של הנשמה בגוף, משא"כ כשהעובר במעי אמו, עם ש' כבר ישנה בו הנפש דקדושה, בכ"ז לא זו בלבד שנשמתו זו טרם "נכ" נסה" ונתאחדה בגופו כנ"ל, אלא שגם פעולתה של נפשו החיונית אינה ניכרת ונרגשת עדיין בגופו — שהרי הוא אוכל ושותה וניזון ממה שאמו אוכלת וכו' יי.

(15) פרשתנו יו, יג.

(16) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ד"ה רבי אומר ש"ת ספ"א ואילך. ביוהשמע"צ השי"ת בתחלתו. התמים ח"א ע' כה ואילך, ובכ"מ. (17) להעיר מתניא קו"א רד"ה להבין מש"כ בפע"ח.

(17*) דברים כט, יד.

(11) או"ח מהדו"ת סוס"ד.

(12) גדה ל, ב.

(13) ואדרבא — אז היא במצב נעלה יותר, שהרי עדיין אין נפח"ב המבלבלה

— כמבואר בסנה' (צא, ב).

(14) גדה שם.

התורה עליו¹⁸ להיות נימול בגיל זה
— לפי שכל ענין הברית הוא שבשר
הגוף הגשמי שלו יתקשר בברית עם
הקב"ה כנ"ל, וזה יתכן גם (ועוד יותר)
בתינוק בן ח' ימים.

ה. ועפ"י יתבאר גם נוסח הברכה:
"להכניסו בבריתו של א"א":

ב"פרי הארץ"¹⁹ מהרמ"מ מהאר"א
דאק מבוארת ההפלאה של נסיון ה'
עקידה באברהם אבינו, דעם היות
שהרבה מבנ"י (גם אנשים פשוטים)
במשך הדורות עמדו בנסיון המס"ג
(ואפילו בדומה לזו של "עקידה") גם
מבלי ששמעו על זה ציווי מפורש
מהקב"ה בעצמו — ומ"מ גדלה מעלתו
של א"א ע"ה עד להפליא בנסיון ה'
עקידה — והטעם הוא, לפי שא"א ה'
הראשון שעמד בנסיון זה ובכל כגון
דא הרי להיות ה"ראשון" הוא דבר
קשה ביותר²⁰. אבל לאחר ש"ה"רא'
שון" כבר "פתח את הצינור"²¹ וסלל
את הדרך — אז נעשה זה בנקל יותר
לבאים אחריו²², כי הם הולכים ב'
דרכיו ואורחותיו²³.

(23) ראה בביאור לספחמ"צ לרס"ג לה'
רי"פ פערלא מצוה לאילב: עיקר חובת
המצוה עלי דקטן גופא הוא דרמא, וע"ש
שהוכיח כן מהאו"ז, ואפי' את"ל שעיקר
החייב הוא על האב, מ"מ הרי המצוה
מתקיימת בהבן קטן.

(24) פ' וירא, ועיין אגה"ק סכ"א, וי"ל.
(25) ראה מכילתא ורש"י יתרו יט, ה':
כל התחלות קשות.

(26) וכידוע בענין פתח ר' ופלוגי כו'.
ראה דרך חיים ע' 65.

(27) ולכן ה' ה"ה"מ "נוהג כשנפלה לו
איזה השגה ה' אומרה בפה אף שלא יבינו
השומעים... בכדי להמשיך ההשגה... בזה
העולם ואזי... יוכל אחר... להשיגה"
(מאה שערים ע' כח).

(28) עפ"י יש להוסיף ביאור באגה"ק
סכ"ז בדיוקו "מדרכיו" "באורחותיו".

"כי את אשר ישנו מה גו' זאת אשר
איננו פה עמנו היום", ומבואר ב'
פדר"א¹⁸ שכריתות-ברית זו היתה גם
עם הדורות שעברו וגם עם הדורות
העתידין לבוא, היינו שכריתות-הברית
היתה עם הנשמות שכולם היו שם
באותו מעמד, וכל' הידוע בנוגע ל'
כאו"א מבנ"י כולל הגרים: מושבע
ועומד מהר סיני¹⁹.

יתירה מזו: אלו שהיו נוכחים שם
בגופם, הרי גם הם באו ב"ברית" רק
בזה ששמעו את דברי הברית מפי
משה; דעם היות שהשמיעה נתפסת
באוזן, אחד מאיבריו הגשמיים של
האדם, מ"מ אין האוזן אלא בחי'
אמצעי שע"י "שומעת" הנשמה (בכוח
השמיעה הרוחני שלה), ומקבלת את
הדבר הנשמע. ומובן מזה, שכריתות-
הברית אשר בערכות מואב (והדומות
לה) היתה בעיקר עם נשמותיהן של
ישראל, משא"כ כריתות-הברית דמי-
לה, אשר ענינה להיות "בריתי ב'
בשרכם לברית עולם", ש(גם) בשר
הגוף הגשמי — ועד ל"יסוד סיומא
דגופא"²⁰ — יתקשר בברית עולם עם
הקב"ה, כנ"ל. שע"י נעשה "דירה לו
ית' בתחתונים"²¹ — בתחתון שאין
למטה ממנו²².

וזהו כל ענינה של מצות מילה:
בהיות התינוק בן שמונת ימים, בעת
שמושלל עדיין מכל ענין של דעת
והבנה והשגה, מצד גילוי הנשמה וכ'
חותיו הרוחניים הרי אינו שייך ליכנס
בברית עם הקב"ה, ובכל זאת הטילה

(18) פמ"א, שמור"ר ספכ"ה, תנחומא
נצבים ב' זח"א צא. א. זח"ב פג, ב' ת"ז
תמ"ס (פו, א).

(19) שבויעות כב, ב.

(20) הקדמת תקו"ז (יו, א).

(21) תנחומא נשא פט"ז.

(22) תניא פל"ו.

ראשון, כנ"ל, ומכיון שכל אחד מבני המקיים מצוה זו הריהו ג"כ בבחי' "ראשון", א"כ הוא נכנס "בבריתו של א"א" ממש²⁹.

1. לפי הנ"ל יתבאר ענין נוסף ה' דורש ביאור: מדוע קשור ענין ה' ברי"מ בדבר הגורם "צער דינו" קא"כ? ובפרט — שהשמחה הוא עיקר בעבודת ה' — וכמ"ש³⁰ "עבדו את ה' בשמחה"³¹, וא"כ למה נצטוונו מהקב"ה לעשות מצוה גדולה וחמורה זו³² דוקא באופן של צער — היפך ענין השמחה?

ואף שזה שפעולת המילה גורמת צער הוא לפי שכן הוא טבע הגוף בכל פעולות כיו"ב — אמנם מכיון שכל עניני העולם הם מדויקים ומכוונים כפי שענינים אלו הם למעלה בשרשם (כיון "שנשתלשלו מהם"³³) ומכ"ש בענין של מצוה — הרי מובן

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק המשך לשון הרמב"ם בפיה"מ שם: "שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה" — (ולכאורה, מה מקום להדגיש שנמול כא"א והרי אנו מלין רק מפני הציווי למשה רבינו כחחלת ל' הרמב"ם שם) — כי הברי"מ שלנו היא ג"כ בבחי' ראשון "כמו שמל א"א ע"ה". וראה לקו"ש ח"ה ע' 89 הערה 25.

(30) כתובות ח, א. ועד שי"א (אבודרהם ברכות שער ג. הגהמ"י מילה פ"ג ה"ג, בשם י"מ. ועי' תוס' סוכה מו, א ד"ה העושה) שמטעם זה אין מברכין שהחיינו במצות מילה.

(31) תהלים קב, ב וראה רמב"ם סוף הלכות לולב.

(32) ובכללות — אדרבא מצות מילה "קבלו עליהם בשמחה" ובשמחה גשמית — "שעושין משתה" (שבת קל, א. וב"פרש"י).

(33) ראה רמב"ם סוף הל' מילה.

(34) ראה תניא רפ"ג. וראה בהנסמן

לעיל ע' 8 הערה 14.

אמנם כל זה הוא בענין התלוי בהבנתו והרגשתו של האדם ובעבודתו, שבכדי שיוכל להתגבר בכחות שלו על הקשיים והמניעות בענין זה — כש"יודע וכשמרגיש שכבר קדמהו בזה ה"ראשון" (ובפרט כשהוא אביו) ופתח את הצינור "עבורו ועבור כל בני" ה"ן מסייע לו בעבודתו הוא. אבל כשהנידון הוא בענין שאינו קשור בידיעתו ופעולתו, כ"א בפעולה הנעשית בגופו בלי הכשרה והכנה מצדו — ובפרט בתינוק שאין בו שום שליטה והשפעה של כחותיו הרוחניים — הרי לא יתן ולא יועיל לו מאומה מה שהדבר כבר נעשה לפניו; וא"כ הרי במובן זה אין הפרש בינו ולבין ה"ראשון" — בפעולה זו הרי הוא "ראשון", כי אין לו סיוע מהבא לפניו.

ובאמת שכן הוא גם בגדול (וגר) המקיים מצות מילה — אף שכבר יש לו דעת והרגש וכו' — דלהיות שכל עיקרה של מצות מילה הוא להכניס את הברש הגשמי ממש (ע"י פעולה גשמית) בברית עם הקב"ה, וכפי ש' נתבאר לעיל בארוכה, הרי מובן שב' פעולת הברית עצמה אינו פועל אותו העזר והסיוע הבא דרך הכחות הרוחניים ופועל בהם וע"י (היינו שנתיינת הכוח הבא מהראשון) ואפילו זו הבאה בתור סגולה כירושה) שייכת רק ב' ההכנה וההכשרה הרוחנית ליכנס ב' ברית המילה, אבל לא בהפעלת והט' בעת הברית בגשם הגוף. ולפי"ז הרי כל אחד ואחד המקיים מצות ברי"מ, בין קטן ובין גדול הריהו בבחי' ראשון במובן זה.

ובזה יובן מה שאנו אומרים "להכ' ניסו בבריתו של א"א": כי ענינו ומעלתו של א"א הוא בזה שהי' ה'

שענין הצער בברי"מ הוא בכוונה וב" תכלית מיוחדת.

ז. וההוראה מזה:

אדה"ז כותב בשולחנו: "אין ל- אדם רשות על גופו כלל כו' לצערו בשום צער", ומובן מזה בפשטות שאין האדם רשאי לחפש אחרי התעסקות בענין אשר יגרום לו צער. ובכ"ז כשהנידון הוא בענין של שליחות לעשות לו ית' דירה בתחתונים, או הרי אדרבה, אינו רשאי להימנע מזה מחמת הצער הקשור בזה — ובהדי כבשי דרחמנא למה לך"י, ואולי דוקא באופן זה הוא ממלא את תפ" קידו ושליחותו.

ומזה מובן דמי שהוטל עליו תפקיד של "שליחות" כזו, אינו יכול להעמיד על שיקול דעתו האם לקבל את ה" שליחות או לא, כי אדם קרוב אצל עצמו" ואפשר שיטה ויסלף שכלו ובלבד להשתמט מהשליחות מפני ה" צער, ואם כי אפ"ל שעליו להודיע למשלח אשר לדעתו (של השליח) יהי' לו צער וכיו"ב, אבל ההחלטה עצמה צ"ל של המשלח (אשר בודאי אין לו פניות ח"ו).

ואדרבא, כשיתמסר לתפקידו בכל כחותיו הוא, נוסף על כחו של המשלח, בודאי יצליח וימלא את השליחות ה" מוטלת עליו כדבעי — ובלי צער ויסורים"י, כ"א בשמחה וטוב לבב — ויעשה לו יתברך דירה בתחתונים.

(משחת ש"פ פנחס, י"ט * תמוז, תשל"ב)

ובפרט לפי סברת אחרונים ש" מצות מילה צריכה להיות דוקא ע"י צער. (ושלכן אין להרדים את הנימול, כולו"י או חלקו, שלא ירגיש את הכאב) — הרי בודאי שהצער הוא ענין עיקרי במצות מילה.

והביאור בזה:

ענינה של מצות מילה הוא להמשיך אלקות גם בבשר הגשמי שבגוף, שבוה נעשה לו יתברך "דירה בתחתונים", ז. א. שגם בתחתון ביותר, וכמו שהוא בתחתוניותו — עושים דירה לו ית', ולכן צ"ל דוקא בבשר כמו שהוא בטבעו הוא; מוגדר בכל תכונותיו — אשר גם בבשר כזה שהוא מרגיש צער בדבר (מצוה) שצ"ל בו ההיפך מזה (השמחה), גם בדרגא כה נמוכה פועלים שתתקשר בברית עולם עם הקב"ה"י.

(35) שו"ת אמרי יושר ח"ב סק"מ. וראה שו"ת מערכי לב חיו"ד סי' נג שחולק.

(36) ראה ספר כורת הברית, נחל ברית סי' רסא ס"ד, שאו יש שאלה נוספת מטעם דמצות צריכות כוונה ודעת.

אלא שבנוגע לגר כתב בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' כה) שהמילה אינה מצוה כלל, כ"א הכשר. ובשו"ת לב ארי' סי"א (להרא"ל גרוסנס שי' — לונדון תשי"ח) ר"ל שעפ"ז מותר להרדימו לכל הריעות.

(37) להעיר (בנוגע לאברהם) מב"ר (פמ"ו, ט): הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו. וע"פ מ"ש בפנים, יומתק מה שבמדרש שם מקשה כ"כ בחריפות על המ"ד שלא נצטער — כי כנ"ל הצער הוא ענין עיקרי במצות מילה, וא"כ מובן שב" א"א שהי' "ראש למולים" בודאי לא הי' חסר אצלו ענין עיקרי זה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך ובהערה 40 שם.

(38) ה"ל נזקי גוף ונפש ס"ד.

(39) ברכות י, א.

(40) סנה' ט, ב. וש"נ.

(41) עיין אנה"ק סכ"ב.

(*) ביום זה (י"ט תמוז, תר"ם) הוכנס כ"ק אדמו"ר (הרי"ץ) בבריתו של א"א.

לך לך

לדעת ר' יוחנן נלמד מהכתובי "ביום השמיני ימול" – "ביוםי אפילו בשבת".

ובמכילתא עה"פ"י, "ושמרו בני ישראל אל את השבת לעשות את השבת" איתא: "רבי אליעזר אומר דבר שהברית כרותה לו ואיוזו זו זו מילה", וכתבו במפרשים: זכוונת המכילתא להמשך הכתוב "לדור" וותם ברית עולם"י, "זו מילה שמוחר לעשותה בשבת".

והנה לפום ריהטא החילוק בין ג' לימודים אלה הוא: לדעת ר"א במכילתא הלימוד דמילה מותרת בשבת הוא מ' כתוב שנאמר בפרשת שבח: לדעת ר"י בגמ' הלימוד הוא מפרשת מילה (בפ' תזריע): ואילו לדעת רנב"י נלמד הדין מכתוב בפרשתנו (בגז"ש) "בפרשת מילה אברהם אבינו".

- (9) תוריע יב, ג. והברייתא שבגמ' שם, תניא כותי' דר"י . . . שמיני ימול אפי' בשבת" היא כתי"כ תזריע שם.
- (10) וכן הובא בשאלות אחר' (שאלתא צג בתחלתה). כה"ג הל' מילה (אלא דבהגיל הלימוד ט. וביים" – בואי. וראה גכ חידושי הרמב"ן שבת שם). וכ"ה בשו"ע אדה"י איה"י ר"ס שלא.
- (11) תשא שם. טז. וכ"ה ביל"ש עה"פ (רמז שצא).
- (12) ראה ד"ת רענן (לבעל מג"א) ליל"ש שם. וכ"ה בכמה מפרשי המכילתא.
- (13) "ראה מכילתא מהדורת האר"י ויע"ז – גירסא כז במכילתא (ויל"ש).
- (14) כ"ה לפי פשוט הגמ', דמהלימוד. דנין אות ברית ודורות כו"י למדין ד"מילה גופא . . . דיחה שבת". וכן מפורש בבה"ג שם. ילהעיר מתוריה תניא כותי' ד"ש לפרש דדרשת רנב"י. אות ברית דורות איתא למכשירי' ד"ר"א דמכשירי' דוחין שבת. וראה חידושי הרמב"ן והריטב"א שם. ואכ"מ.

א. במקור הדין שמילה דוחה את ה- שבת, מצינו (בכללות) ג' לימודים, שנים בש"ס ר"א במכילתא:

לדעת ר' נחמן בר יצחק: נלמד הדבר מגז"ש: דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות (בשבת כתיבי, כי אות היא"י, "לדורותם ברית עולם", ובמילה כתיב בפרשתנו, "והי' לאות ברית גו", "וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם").

(1) שבת קלב. א.

בגמ' שם יש עוד דיעות – (א) הוא הלכה למשה מסיני. (ב) דעת ר"א בר יעקב. אמר קרא שמיני שמיני אפילו בשבת (שנגלל בלימוד הב' שבפנים שלמדים מהכתוב דפ' תזריע).

(2) וראה ילפותא דר"י בתוספתא שהובאה לקמן הערה 18.

(3) בנוסחת הכ"י בדקיס הוא הכל מדברי הגמ', דשקריט בביאור דעת רבי אלעזר איתא אות אית, וליתא שם בעל האומר רנב"י. אבל הובא בבה"ג הל' מילה בתחילתה. ר"ה שבת שם (רשם). וגדחו דכ"י (דרי"א) ובה ר"נ בר יצחק ולמדו כו"י. יכן מוכח בתורה תניא וברמב"ן וריטב"א שם. ועוד.

(4) תשא לא. יב.

(5) כן הובא בפרש"י שם ד"ה איתא אית אות. ובר"ח שם הובא בלימוד דרי"ג הכתוב שלאח"ז (פסוק יז) "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם". ואולי נקט פרש"י המוסד בקרא.

(6) תשא שם. טז. הובא בפרש"י שבת שם ד"ה אלא איתא וד"ה דורות.

(7) יא (פרש"י שם ד"ה איתא).

(8) יז, יב – כ"ה בפרש"י שם ד"ה דורות. ובר"ח שם בלימוד דרי"ג הובא הכתוב שלפניו (שם. ט) "ואתה את בריתך תשמור אתה יזרעך אחר"ך ל- דורותיך". וראה מהרש"ל בפרש"י שם.

**יש לומר, שמהחילוק במקור הדבר
רים נובע גם חילוק בגדר הדין דמילה¹⁵
דוחה את השבת¹⁶:**

(15) לכאורה יש לומר, דנפקים למעשה בין לימוד
הא' (מהגויש ממילת אברהם) ולימוד הב' והג' -
לענין פריעה, כיון שלא ניתנה פריעה מילה ל-
אברהם ויבמות עא. ב. ולכן, לפי לימוד הא' הנל
אין פריעה דוחה שבת.

אבל דוחק הוא, כי עכשיו מל ולא פרע כאילו
לא מל (משנה שבת קלז, ריש ע"ב) והרי, הוא מכלל
המילה (ש"ע אדה"ז שם) - ראה בה"ג הל' מילה
שם (ולמעשה מזה"מ להרמב"ם שבת שכו, ש"ת
הרמ"א סק"ו, דסריעה ג"כ בכלל ימול בש"ר ערלתו
הוא, דמל ולא פרע כאילו לא מל, וא"כ הכל ש"ר
רחמנא, ש"ת חת"ס יו"ד סי' רמט, ולהעיר דא"כ
רוח עצמו, פרע מילתו כמ"ש התוס' יבמות שם
ד"ה לא (ובאשכול הל' מילה (טל"ז) דלג"י אחת בגמ'
וכן לדעת הירושלמי (שבת פ"ט הל' ב, יבמות פ"ח
ה"א) וסדרשים, נתנה לא"א פריעה, וראה מאירי
שם, דהא שלא ניתנה פריעה לאברהם פרישו מפני
שהוא לא הוצרך בה כו', אבל קיימה בישמעאל.
ועד"ז בפרש"י פרשתנו יו, כז, וראה שו"ת צ"צ יו"ד
ס"ב א"ת ט, וראה ע"ד החסידות סידור שער
המילה ד"ה בעת ההוא (קמ"ד, א ואל"ף), סהמ"צ
להצ"צ מצות מילה (י, ב), א"ה"ת פרשתנו (וכר' ד'
תשכט, א), יתרו (ע' תתי ואל"ף), וא"כ.

(16) עפ"י יש לבאר הא דבבב"ג שם כתב
והלכה כר' יוחנן, דלכאורה למאי נפקים ויהרי
כתב שם לפניו (משכת קל"ג, א), אמר רבי יהודה
א"ר הלכה כר"ע (וממשיך) ומנין למילה עצמה
שדוחה כו' - הרי דלכ"ע מילה דוחה שבת, ולא
מכשורי, ופולגת ר"י ושאר אמיראי היא רק כמעת
הלימודי - אלא שמקור הלימוד הוא נפק"מ
להלכה, כמבנים.

וכן משמע בשאלות שם, וא"י מתיידי בשבתא

להדיעה שנלמד מהכתוב דפ' תזריע
(כיום השמיני ימול¹⁷), נמצא, דהא דמלין
גם בשבת הוא מדיני מילה (ולא מדיני
שבת), דאף שכבר נאמרו (וישנם) איסורי
שבת, יש דין מיוחד במילה שהיא דוחה
שבת, ולפי אופן זה משמע דהא דמילה
דוחה שבת הוא בגדר דחוי¹⁸, או גם
הותרה¹⁹, דביחס לקיום מצות מילה
בשמונה הותר איסור שבת²⁰:

**לדעת המכילתא שנלמד מהכתוב כ'
פרשת שבת משמע שהוא מדיני שבת²¹,**

ש"ר למימלה²² בשבתא²³, והיינו לפי שיטתו דלמדון
מ"ב"ם הנאמר ב"פ תור"ע.

(17) ובדיועה הפולגת (והשק"ס) כזה ברא-
שונים ובפוסקים, ואם צריך למעט בחילול אם
אפשר, וכי"כ, וא"כ.

(18) להעיר גם מדעת רבי יוסי בחיפפתא שבת
(פס"ז, ג): מנין למקח נפש שדוחה (את השבת)
שנאמר את שבתותי תשמרו יכול במילה ועבודה
ופקית נפש ת"ל אך חלק (ובמכילתא תשא לא, יג
(וכן בימא פה, ב) ליתא בדברי ר"י מילה ועבודה,
ולכאורה יש לפרש שבא ללמד שכולם דוחים שבת,
ומזה שנאמר בפרשת שבת ובמיעוט, א"ר, משמע
שהוא בגדר הותרה או שהלאו לא נאמר בהם -
ראה בהנשמו בהערה 20, אבל בחסדי דוד השלם
לתוספתא שם, וכן נמנחת בבורים שם, מפרשים גם
לגירסא שלנו שלימוד ר"י הוא רק לענין פק"מ
שדוחה שבת.

(19) יש לומר, דנפק"מ גם להלכה, לפי מה
שחקר בצפ"ע (שו"ת צפ"ע דו"ק ח"ב סכ"ג,
צפ"ע מהד"ת כו, ב), אם מילה דוחה שבת המילה
כומנה או החיוב שצריך למיל בומנה זה דוחה שבת
ונ"מ כגון אשה לפי פסק הרמב"ם (רפ"ב דהל'

לא תיבא בכלל דבר ר"ב אחא בר יעקב, אלא חביא
(תלמוד דרשות ר' יוחנן, ונא"כ: הדרשוה דלמדון
אות כריי ודירוח ל"ז, וע"ז חמשיך, חגיגה כ"ח)
וה"ל, כא"ל שמדברייחא נא להוכיח כד"י ולא
כד"י בן יצחק, וע"ז פס"ס, והלכה כר' יוחנן, וראה
ח"י הרמב"ם, רש"י, רמב"א וחי' הר"ן שם.

(*) וראה נחמ"ל ב"מ ג, א וט, עט"א ב"מ
ה"ל, צפ"ע על הרמב"ם דל' מילה פ"א ר"א.
(*) בפ"ס שהגירסא נכונה מהגירסא
הגדול לפניהם נכונה, ח"א כוח"ל דרבי יוחנן ולא
כד"א בר יעקב נעב"י לימ"ס אלה שמונת גמ'
ימ"ס, אלא מחורחא כד"ר יודנ"ה וא"ל נכונה

אין לומר, דהיינו לא רק שהוא תנאי באיסורי שבת²⁰, שמלכתחילה לא נאמרו במקום מילה בזמנה, אלא זהו קיום מצות שבת, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, שמהדרכים "לעשות את השבת"²¹ הוא למול בשבת²², כי ע"ז "שומרים ועושים"

אמנם לפי דרשת ר"נ בר יצחק ש- מקור דין זה הוא מפרשת מילה שנאמרה לאברהם, הרי נמצא, דהא דמלין בשבת הוא מזמן אברהם אבינו, לפני שניתנה תורה ולפני שנאמרה כל פרשת שבת. ויש לומר שלפי זה, הוא לא רק דין מדיני מילה או דיני שבת, אלא שהוא למעלה ממדידת התורה, ולמעלה מכל גדר השבת²³ [וע"ד לשון רז"ל: "גדולה מילה שנכתרו עלי" שלש עשרה בריתות

מילה) והרי"ף... דאשה כשרה למול אם היא מותרת למול בשבת כיון דעלי לכתוב חיוב למול:

ללימוד דר"י מספוק, וביום השמיני ימול" הא דמילה דוחה שבת (או הותרה) הוא מצד חיוב המצוה (הנאמר בכתוב), ולדרשת ר"א במכילתא הוא מצד עצם החסדא דמילה (והרי לא נאמר כאן חיוב מצוה דמילה אלא הא דהיא ברית לדורותיכם), ולפי"ז, להלימוד דהמכילתא אשה יכולה למול בשבת, ולהעיר דאשה כמאן דמחילא דמיא (ע"ז כו, א), ובפרט לפי המבואר לקמן בפנים שנוגע לקדושת שבת. דאשה ישנה לא רק בחיובי ואיסורי שבת אלא גם במצות וקידוש שבת מדינת (ברכות כ, ב. רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ג. טרשו"ע (וידאה"ז) א"ח סי' רע"א ט"ב (ס"ה)).

(20) ראה באמונות ודעות להר"ג מאמר ג ס"ט "והרביעית... כי הקרבן היתה קודם מצות השבת ולא יתכן שתמנענה מצות השבת ויהי זה בטול ואסרה שאר המעשים חוץ מן הקרבן ויחלוקה הפולחנים לה". וראה הלשון בדברי הגאונים (לענין עשה דוחה לית ודברים ש, בדבור אחד נאמרו) - ר"נ גאון לשבת שם קלג, א. תשובות מהר"ם אלשקר סי' קב מ"יש ורב האי גאון. הליכות עולם שער ד' קרוב לסופו. וראה תורת האדם להרמב"ן ענין הכהנים ד"ה "תורת כהנים" בסופו (בהוצאת שעוועל - ס"ע קלז ואילך).

(21) ראה פ"י מרכבת המשנה ומלבי"ם ל- מכילתא שם.

(22) להעיר מהגירסא במכילתא הנ"ל הערה 13 "לעשות בשבת". וראה זח"ב צב, א. ובציוני פרשתנו (ז, ב) כי סוד השבת כסוד המילה ומצוה מילה בזמנה היא עיון השבת ונשיהם נאמר אורח וברית אם כן המילה היא עצמה שבת. ודמגיד משרית להנ"י פ' תוריע ד"ה והלא: וביום השמיני ימול וכו' כלומר כד תסתלק בבית דאיה תמינא מיבעי ל-

למיגור ערלה כ"י ומשום הכי דחי' שבת דתמן איהו שבת הגדול.

(23) ועפ"י יומתק הקשר וההמשך דדרשה זו להדרשות הסמיכות לה במכילתא: דרשה שלפניו "ר"נ אמר חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". ובדרשה שלאחיו "כל המשמר את השבת כאילו עשה השבת". וראה במפרשי המכילתא.

(24) תשא לא, יז.

(25) פרשתנו י, יג.

(26) להעיר הרמב"ן (פרשתנו יז, ט) בטעם דמילה דוחה שבת. ובספר האמונה והבטחון (כ) הוצאת שעוועל - פכ"א, ע' תנה) כתב הרמב"ן "מילה דוחה את השבת מפני שהיא קבועה בגופו של אדם ואין הפסק לקיום השבת יש לה הפסק ב- מוצאי שבת".

(27) ראה מרכבת המשנה שבהערה 21.

(28) ראה בארוכה ע"ד התסידות בלקו"ת תוריע ד"ה למנצח על השמינית על מילה שניתנה בשמיני (כ, סע"ג ואילך). סידור שע"י המילה בתחלתו (קל"ט, א). אורח ויקרא (וכר ב') ע' תלב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (ט, ב ואילך). ובכ"מ.

(29) משנה נדריב לא, ב (וראה רמב"ם סוף הל' מילה).

ובפרט מאברהם אבינו, כידוע³¹ שאב-
רהם, פתח את הצינור למסירת נפש.

ולכאורה צריך ביאור בזה, הרי ענין
המסירת נפש שישנו בישראל הוא מה
שמוסרים נפשם עבור יחוד וקדושת שמו
יתברך, לקיים התורה והמצוות, שניתנה
לכאורא מישראל במתן תורה, ואיך זה
כא בירושלם מאברהם שה' לפני מתן
תורה ולפני כללות ענין התורה והמצוות
[וכמו שהוא במצות מילה כפשוטה, ש'
"איזי" אנו מליץ מפני שאברהם אבינו
ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני
שהקב"ה צוה אותנו על ידי משה רבינו
שנמול³²].

וי"ל הביאור בזה:

החידוש שבמ"ת מבואר במדרשי³³, ש'
לפני מ"ת היתה גזירה שעליונים לא
יורדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו ל'
עליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה, ואני
המתחיל³⁴, ש"וירד³⁵ ה' על הר סיני³⁶,
ואח"כ, ואלי³⁷ משה אמר עלה אל ה'³⁸,
ולכן קדושת ישראל ותוקפה שנעשה על
ידי התורה ומצוות לאחר מ"ת, ה"ז
למעלה לגמרי מכפי שהיתה לפני מ"ת,
לפני ביטול הגזירה.

אמנם כל הגדרים דעליונים ותחתונים
ה"ה גדרים השייכים לגדרי העולם, אבל
בבחי' זו שלמעלה לגמרי מגדר עליון

וע"ש השיבות לענין האמונה ומסירת נפש. וראה
מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות (ח"ב ע' שמט). היום
יום" כא אלול. ג' מרחשון. וראה בהנשמן בהערה
הבאה.

38) ראה הנ"ל אגה"ק סכ"א. מאמרי אדמו"ר על
פרשיות התורה ח"א ע' כל. סה"ט תרע"ח ע' יפג.
תפריה ע' קב.

39) ל' הרמב"ם בפרקים ספ"ז דחולין.

40) שמור"ד פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

41) יתרו טו, ב.

42) משפטים כד, א.

(משא"כ על "כל" מצות התורה נכרתו
עליהן שלש בריתות³⁹). . . שדווחה את
השבת⁴⁰].

ב. ויש לבאר זה בהקדם הידוע, ד'
תיכנן מצות מילה מדגיש ענין מסירת
נפש, וכמו שאמרו רז"ל עה"פ⁴¹ כי עליך
הרגנו כל היום, וכי אפשר לו לאדם
ליהרג בכל יום אלא זו מילה⁴², וכי
מבואר בארוכה במדרשים דמצות מילה
היא כענין הקרבן, וגדול⁴³ כחה יותר
מן הקרבן, שהקרבן בממונו והמילה כ'
גופו . . . ועל כן נחשב לו לעקידה וזבח
כאילו עקד את עצמו וכתבי' כורת⁴⁴
בריתי עלי וזבח⁴⁵, וכן מבואר בכ"מ
בזהר⁴⁶ דכאשר אדם מישראל מל את
בנו ה"ז כאילו הקריבו.

והנה ענין וכתב המסירת נפש שישנו
בכל ישראל הוא ירושה לנו מאבותינו,
כמו שמבאר אדמו"ר הזקן בספר התניא⁴⁷,

30) רמב"ם שם.

31) ראה תו"א סוף פרשתי (אה"ת פרשתנו
כרך ד' תשנ"ה, א ואילך, ובכ"מ) כפי' מרז"ל שבי'
פנים, גדולה מילה, שהוא בחי' מילה הגדולה
שלמעלה למטה שלמע' מהתורה, דעל התורה
נאמר (נצבים ל' יב) לא בשמים היא שנשפלה למטה
מבחי' שמים ור"ת, מי יעלה לנו השמימה (נצבים
שם) הוא מילה וס"ת הוי', שמילה היא למעלה
מהתורה ולמעלה מהוי'. ע"ש.

32) תהלים מד, כג. וי"ש ואתחנן רמז תתלו.

33) וראה גיטין נו, סעי' ובפרשיי שם, וזמנין
דמיית⁴⁸. וראה שכת (קל, א) כל מצוה שמסרו ישראל
עצמו למיתה עליהן בשעת גזירת המלכות כגון
עכרים ימלה עדיין היא מוחזקת בידם.

34) לשון רבינו בחיי פרשתנו ח' יג.

35) תהלים ג, ה.

36) וחי' א צג, א. צד, ב ואילך, ח"ב טו, ויש
ע"ב. ח"ג מד, א. ועוד. וראה פרקי דר"א פכ"ט
וברדיל שם אות מא.

37) פ"ח. ושמ הוא בביאור זה שהאבהה המסור
חרת שכלב כל ישראל היא ירושה לנו מאבותינו.

ותחתון, לא שייך לומר שלגבי קיימת גזירה בין עליונים ותחתונים.

ובסגנון תורת החסידות, הרי עצמותו ית' נמצא בעליונים ותחתונים בלי שום חילוק כלל, וכשם שלא שייך לומר בזה חילוק במקום, כך לא שייך חילוק בזמן דקדום מ"ת ולאחרי מ"ת. וזה שמבואר במדרש דהחידוש דמ"ת הוא ביטול ה' גזירה בין עליונים ותחתונים, הוא ביחס ומצד הגדרים ד"עליונים" ו"תחתונים", שבעליונים ותחתונים גופא ניתן הכח להכרם במ"ת, על ידי התורה ומצות דבני ישראל.

ועפ"י מובן בנוגע לכנ"י, דזה שבמ"ת חלה עליהם קדושה מיוחדת, הוא מצד דרגת ה"גילוי" של נשמות ישראל, כי מצד עצם הנשמה, זה שעצם הנשמה מיוחדת בו יתברך באופן שהם דבר א' כביכול, לא שייך לחלק בין לפני מ"ת ולאחר מ"ת, דכשם שלגבי עצמותו ית' אינו שייך כל גדר הגזירה, כן הוא לגבי העצמות דבניי.

והחידוש דמ"ת הוא בדרגת הגילוי, שענין זה, כמו שהוא לאמיתתו מצד העצם של בניי, יורגש בכחות האדם כפי שהם מלוכשים בגוף בעולם הזה.

ג. ועפ"י מובן הא דענין המס"נ של בניי לאחר מ"ת היא ירושה לנו מאבותינו, כי אברהם אבינו (והאבות ככלל) מורה על בחי' העצם דבניי, שמצד זה ליתא לכל הגדרים דעליון ותחתון, ומ' בחי' זו בא כח המסירת נפשיי.

אמנם במ"ת נתחדש, שבחי' זו דמס"נ נמשכת גם כגדר הגילויים, דעליונים ותחתונים.

(43) ראה לפרש חיל' ע' 58 ואילך.

(44) ראה סה"מ תרע"ח והפריח שם.

ויש לומר, שהם שני הגדרים בענין המסירת נפש:

(א) מסירת נפש כמו שהיא ע"פ גדר התורה שהיא כג"ע העבירות שבהן נצ' טוינו, "יהרג ואל יעבור";

(ב) מסירת נפש בכלל ובכל עניניו שתמיד עומד מוכן למסור נפשו להקב"ה גם כשאנו מחוייב בזה ע"פ דין ה' תורה, ויתירה מזה, גם כשע"פ תורה יש בזה שאלות וספיקות האם מותר למסור נפשו — שמש"נ זו היא מצד דרגת ישראל שלמעלה מהתורה, וכמ' רז"לי מחשבתו של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה.

וזהו שלדעת ר"נ בר יצחק למדים מילה בשבת מהכתובים בפ' מילה ד' אברהם, כי מדובר בגדר זה שבמילה⁵⁰

(45) או גם כשאר מצוות כשהוא בפרהסיא אי בשעת הגזירה — ראה בכ"ז רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה. טושרע ז"ד סי' קנז.

(46) ראה כס"מ הל' יסודות שם הי"ד. טו"ד שם כריש הסימן ובג"כ. שו"ע ורמ"א שם ס"א. ש"ד שם ס"א. וניכ' השר"ע שם.

(47) להעיר ממעשה פינחס דאדליל (ירושלמי סנהדרין פ"ט הי"ז) שהי' שלא ברצון חכמים, וראה לקריש ח"ת ק' 319 ואילך. יש"נ.

(48) ראה סה"מ תרנ"ט ע' יג. סה"מ תשי"ט ע' 121. וראה הערה שם.

(49) ראה ב"ר פ"א, ד. חזבא"ר פ"ד.

(50) ראה באריכו בהנסמן לעיל הערה 28. ש' בחי' מילה היא מבחי' איך שאין אהדלית מנעת שם כלל, והארתו מאירה בכל מקום, שלגבי אצילות ועשיי שוין, וע"י העברת המנוע והמנגד שהיא הערלה ממילא ומעצמו יאיר. וע"ש שזהו הטעם למילה בשמיני דוקא, בחי' שמיני שלמעלה מכל ס' השתלשלות.

ועפ"י מובן הטעם שרק מילה בומנה דוחה שבת (ולא מילה שלא בומנה, כי נ"ל) גדר זה שבמילה (שלמעלה מציורי התורה) הוא בעיקר במילה בומנה.

זאת ועוד, דגם כשכל כדבעי, למה צריך הוא להכניס את עצמו בזה ולעשות פעולה דחילו שבת⁵⁵. בשלמא האב ה"ז מצוה דידי' למול את בנו⁵⁶ ביום השמיני, אבל אחר שא"ז מצותי⁵⁷, ומל במקום האב⁵⁸, למה לו לעשות פעולה היפך משמירה שלו דשבת⁵⁹?

אלא, לפי שגדר ענין המילה בשבת ענינה גילוי העצם דישאל שלמעלה מהתורה, ולכן ה"ז מודגש גם בפעולת המילה, שהמוהל מוכן למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה דחילו שבת למול את התינוק.

ומהול שאינו מוכן למסור נפשו ו' למול בשבת, אינו יכול למול גם בחול, כי הרי ע"י המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה⁶⁰, והיינו התקשרות עצמית זו דישאל בקוב"ה שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

שלמעלה מציווי התורה, שמצד זה ישנו בכל יהודי הטבע למסור נפשו על יחוד שמו ית', גם כשאנו מחוייב בזה ע"פ תורה [וזה שייך גם לענין המילה כ' פשוטה, כדאיתא בספרי⁶¹ דענין המילה הוא "לצרף . . את ישראל . . וצירוף זה היינו בחינה ונסיון אם ימסור נפשו על קדושת שמו ית' וכשירגיל עצמו מנעוריו באחד מאבריו יהי נקל בעיניו גם כי יקין למסור כל נפשו לשמים⁶²].

ד. והנה מכיון שגדר זה שבמילה, גדר המס' שלמעלה מהתורה, נלמד מזה שמילה דוחה שבת, צריך לומר, שיש לזה ביטוי גם בגוף מעשה מצות המילה ביום השבת.

ויש לומר, שדבר זה נראה כזה גופא שאיש ישראל מל קטן מישאל ביום השבת:

אף שמדובר במוהל אומן וה"ז חשש רחוק שיקלקל במילה, הרי אפשר שלא יגמור המילה כדבעי, ונמצא מחלל שבת, כדמשמע בגמ'⁶³ שזה יתכן גם באומן⁶⁴.

(55) ראה לשון אדה"ז בשו"ע אר"ח סס"א סי"ג.

(56) ראה רש"י יבמות ע"א, ב ד"ה תבושין. ו' להעיר משו"ע אדה"ז אר"ח סס"ב ק"א סק"ב.

(57) להעיר משו"ע ח"מ סי' שפ"ב סק"ד דלדעת הרא"ש (חולין פ' ביסוי הדם ס"ח) לא מהני שליחות במילה - ראה קצוה"ז ח"מ שם סק"ב.

(58) כעור יו"ד סרס"ו מכ"א מר"א הל"ה, ד"אם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר שיוודע למול דהא מילה הוא פטיק רישא נבי דידי' דהוא מכין לתקן את בנו אבל לנבי אחר לא מקרי מילתא דאורייתא. אבל ראה תרומת הדשן סרס"ה (היבא בב"י ובב"ה שם) דאין חילוק בזה. וראה שאנ"ת אר"י סני"ט, ושם דגם לרי"א הל"י גם ע"י אחר איכא חילוק.

(59) שו"ע אדה"ז אר"ח מהד"ת סוס"ד.

(*) ולכאורה כ"ה לפי פ"ק השו"ע (וראה רמ"א) שם ס"ז. שו"ע אדר"ז שבהער' 55.

שהיא כ"כ השמיני, ולא במילה שלא בזמנה. ובפרט במילה שלא בזמנה אצל גדולי, שהיא קשורה עם הסכמתו למול א"ע, היינו לא ענין של מס' של מעלה מטר"ד לגמרי. אלא התערבות של מציאות, טו"ד ירגש כו' - ראה בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 19 ואילך. חכ"ה ע' 88 ואילך.

(51) עוללות אפרים ח"ג ע' יט מאמר תט.

(52) ראה אזה"ת שביעות (ע' ק"ח ואילך) ב' כריתות ברית דאברהם. וראה שם ע' ק"ט: "וזהו ענין גילוי העטרה שהוא כתי' יו"ד דהכמה עילאה כו' ובכל נפש מישאל מתגלה בפנימי חכמה שבנפשו גילוי א"ס שבפנימי חכמה עילאה ממש, וע"ז יכול למסור נפשו על קדושת השם בידוע".

(53) שבת קל"ג, ב: ואם לא הילקט עגוש כרת. מני א"ר מהבא אומן כו'.

(54) ראה שו"ע יו"ד סרס' רסו ובני"כ שם ה' שקריט כאשר לא נמר המילה ולענין ב' מוהלי'.

הכפורים" וכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו ומכפר על כל עונותינו שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו', כי אמיתית כפרת יום הכפורים היא מה שטעונו של יום מכפרי, וענינה הוא גילוי ההתקשרות העצמית של ישראל בקוב"ה שלמעלה מכל גדר פגם (ולמעלה מהתורה). ובכחינה זו לא מגיע מעיקרא כל ענין החטאים ועוונות, ולכן כאשר מתגלית כחינה זו בישראל מתכפרים ממילא כל הפגמים, כמבואר במ"א בארוכה.

ו. וזהו שהג' לימודים הנ"ל מבטאים ג' ענינים שישנם במילה:

(א) מה שהיא א' מתר"ג מצות התורה, אלא שבזה גופא ה"ה גדולה מהם ולכן היא דוחה את המצות דשבת.

(ב) מה שהיא מצוה כללית, שהיא שקולה כנגד כל המצוות, ולכן קיומה הוא גם בשבת, כי זה פועל שלימות בהאזות של הקב"ה בישראל, ביני ובין

ה. ויש לומר, דענין זה, שממילא אברהם בא ונמשך לישראל ענין זה שבמילה שהיא למעלה מגדרי התורה, נראה גם בעצם מילת אברהם:

איתא בפרקי דר"א דמילת אברהם היתה ביום הכפורים. ולכאורה צ"ב, דכיון שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה איך מל א"ע ביוהכ"פ, והרי מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת ולא את היר"ט?

והנה ע"פ פשוט לא קשה, דכיון שאז נצטווה על המילה, דכו ביום שצוהו מל"ה, ה"ז מילה בזמנה שדוחה שבת ויר"ט. אבל ע"פ פנימיות הענינים יש לומר, דלהיות שמילת אברהם היתה בבחינה זו שלמעלה מגדרי התורה, לכן גם מילתו בפועל היתה באופן שקיום המצוה דחה שבת וגם שבת שבתון דיום הכפורים.

וע"פ הנ"ל — דהא דלמדים מפרשת מילה דאברהם דמילה דוחה שבת, שייך להתקשרות עצמית דישראל בקוב"ה ו- ענין המסירת נפש שלמעלה מהתורה — יומתק ביותר הא דמילת אברהם היתה ביום הכפורים דוקא, כי זה שייך לה- כפרה דיוהכ"פ, וכדאיתא בפרקי דר"א שם (בהמשך להלימוד דביום הכפורים נמל אברהם, "אתיא עצם עצם מיום

(60) פכ"ט, הובא בחז"ה אלא (ר"ה יא, א).

(61) ובהוס' שם עוד דיעה, שהי' בסיו' ניסן יר"ט דמסח.

(62) ראה יומא כח, ב. משנה סוף קידושין. פרשי תולדות כו, ה (מב"ד פס"ד, ד, ושי"נ).

(63) שבת קלב, ב. קלג, א. רמב"ם הל' מילה פ"א ה"ט. טושי"ע י"ד ר"ס רסו.

(64) ל' התוס' ר"ה שם בסופו. פרשי פרשתנו יו, כג.

(65) ראה אה"ת פרשתנו (כר ד' תשל, ב.

(66) אחרי טז, ל.

(67) ראה שבעות יג, א ואילך — דעת רבי. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג (דאף שפסק כרבנן דיוהכ"פ מכפר ר"ס על השבים, כי הלשון "ועצמו של יוהכ"פ מכפר לשבים" שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם). וראה בהנ"ל בהערה הבאה, שלכונ"ע עיקר הכפרה דיוהכ"פ הוא מה שעצמו של יום מכפר, אלא שלדעת רבנן, בכדי להגיע לכפרה זו צריך לתשובה ואכ"מ.

(68) ראה למ"ש ח"ד ע' 1150 ואילך. ועוד.

(69) כמשנה נדרים לא, ב: גדולה מילה ש' דוחה את השבת החמורה.

(70) גי' העי' בש"ס בסיום המשנה נדרים שם. וכ"ה גי' הר"ן והתוס' (והובא ע"ה' בש"ס שם). ובשלי' חלק תושב"כ פרשתנו (רעט, ב) בהגהה: מילה שקולה נגד כל התורה וכן ברית מילה עולה תרי"ג כי ברית תרי"ב ובתוספת מצות מילה תרי"ג.

בני ישראל אות היא לעולם, בריתי
בבשרכם לברית עולם.
 (ג) זה שהיא למעלה מהמדידה והג'
בלה דחורה ומצות, השייכת לברית והת'
קשרות עצמית דבג"י בקוב"ה, וקשר זה
מתבטא במילת אברהם עצמו, "בעצם
היום הזה נימול אברהם", שנמול ביום
הכפורים, שבת שבתון.
 (משניות ליל שמחת תש"א, שי"פ נשא תשמ"א)

(71) בסגנון אחר - שהוא שיך לקדושת ישראל
 שהם העושים את השבת, "לעשות את השבת" (ראה
 ד"ה את שבתותי ושמרי השבת).

(72) פרשתנו י', כ"י וראה תרי"א סוף פרשתנו.